Decio, expirauit. Decius autem rediens in palatium, triduo perpetuo vexatus à dæmonio, clamabat die ac nocte: Adiuro te Laurenti, vel patum cessa à tormentis. Orto autem luctu magno in palatio, vxor Decij Tryphonia pagana crudelis, videns Decium à dæmone exagitari, iussit sanctos omnes, qui clausi erant, dimitti. Eadem hora mortuus est Decius: Vxor autem eius Tryphonia venit ad beatum Iustinum presbyterum, & cum filia Decij Cyrilla misit se cum lachrymis ad pedes eius, orans, vt baptizarentur. Eas cum gaudio excepit B. Iustinus presbyter, indixitq; illis ieiunium ad septem dies. Die septimo [a] expleto, baptizauit eas: quæ res toto orbe diuulgata est. Altera die Tryphonia orans, reddidit spiritum & corpus eius beatus Iustinus presbyter in ea sepeliuit crypta, in qua humatus est S. Hippolytus, quintodecimo Calend. Nouembris.

Quæ hic habẽtur de Decij & Valeriani obitu, non probat Baronius in notis ad Martyrologium.

a Tryphonia & Cyrilla baptizantur.

XXVII. AB illa die B. Iustinus accurate perueſtigauit, ſicubi corpora ſanctorum abſcondita eſſent, promiſitq; præmium militibus. Audientes autem milites Tryphoniam Decij vxorem cum filia Cyrilla Chriſto nomen dediſſe, ad ſex & quadraginta venerunt ad beatum Iuſtinum presbyterum cum vxoribus ſuis: proſtratique ad pedes eius petierunt ſe baprizari. Deinde beatus Iuſtinus, collecto omni Clero, perquiſiuit quis in locum beati Sixti ſubſtituendus & ordinandus eſſet. Et ordinauerunt venerabilem virum Dionyſium, eumque conſecrauit Maximus Oſtienſis Epiſcopus. Obtulit autem ei ad baptiſmum Iuſtinus presbyter quadraginta ſex milites, & ab eo baptizati ſunt in nomine ſanctæ Trinitatis. His auditis, Claudius princeps iuſſit comprehendi Cyrillam filiam Decij Cæſaris & milites, ducique eos ad ſacrificandum dæmonibus. Sed illi omnes, contempto eius præcepto, ipſum pariter irriſerunt. Iuſſit ergo eos in cuſtodiam recipi, Cyrillam vero ſibi præſentari, eique dixit: Sic tibi viſum eſt, præcepta & morem clariſſimorum parentum regiamque educationem negligere? Cyrilla reſpondit: Ego Chriſtiana ſum, ancilla Chriſti, reſpuoq; dæmonia, quæ vos perducent ad ſupplicia æterna, cum illis perituros. Claudius dixit: Aſſentire nobis, & ſacrifica diis, nubaſq; viro qui reſpondeat natalibus tuis. Cyrilla reſpondit: Ego iam nupſi viro, qui me veram docuit ſapientiam, nempe Domino Ieſu Chriſto, cui ſemel tradita ſum. Claudius ira feruefcens, præcepit vt iugulaterur. Cumq; necata eſſet gladio, voluit corpus eius in platea canibus relinqui. Collegit autem corpus eius beatus Iuſtinus presbyter, & ſepeliuit cum matre eius, vbi iam ante poſuerat corpus beati Laurentij, quinto Calendas Nouembris.

Milites 46. credunt.

Dionyſius ſuccedit Sixto.

Cyrilla iugulatur.

XXVIII. EODEM tempore iuſſit Claudius exercitum armatum in palatio Saluſtij includi, militeſque baprizatos ſibi præſentari. Præcepitque exercitui, vt educerent eos extra muros portæ Salariæ in ciuitatem Figlinam, vt illic capite plectterentur. Ita decollati ſunt omnes quadraginta ſex pro Chriſti nomine, cum vxoribus ſuis. Corpora illorum Iuſtinus presbyter & Iohannes nocte collegerunt, & ſepelierunt in crypta, multis præſentibus Chriſtianis, in via Salatia, in cliuo cucumeris, octauo Calendas Nouembris: vbi florent orationes eorum vſq; in hodiernum diem, cum aliis centum viginti martyribus: inter quos fuerunt quatuor milites Chriſti, Theodoſius, Lucius, Marcus & Petrus, qui, vt viderunt armatos ad ſe venire milites, rogabant vt ipſi primi ante omnes decollarentur, ea feruentes intentione, vt mallent læti mori pro Chriſto, quam male viuere. Atq; ita profecti ſunt ad Dominum, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Milites 46. decollantur cum vxoribus 120. Martyres.

Corpus S. Hyppoliti martyris poſt varias translationes requieſcit Coloniæ Agrippinæ in templo S. Vrſulæ.

S. Tiburtij præclara certamina, cuius feſtum in vndecimam diem Auguſti incidit, Lector 20. Ianuarij offendet in geſtis S. Sebaſtiani martyris circa finem.

GESTA ILLVSTRIA S. SVSANNÆ VIRGINIS. AN. 290.

QVIBVS ETIAM QVORVNDAM ALIORVM, PVTA GABINII, CLAVDII, PRÆpedignæ & filiorum eius, & Maximi, martyria ſunt comprehenſa. Putantur à Notariis Rom. Eccleſiæ conſcripta. Conſentiunt vetuſtiſſima Martyrologia. Stylum nonnihil expoliuit F. Surius, vbi viſum eſt opportunum.

I. TEMPORIBVS Diocletiani & Maximiani Auguſtorum fuit quidam presbyter, nomine Gabinius, de vrbe Roma, frater vterinus Caij vbis Romæ Epiſcopi, doctus in diuinis literis, amator tam diuinæ ſapientiæ, quam mundanarum literarum. Is vero crebro conferebat cum Caio germano ſuo, ſcribebatq; libros cõtra paganos: quippe eruditus omnigenis artium mũdanarum literis. Cumq; nobili ortus eſſet progenie, fama latiſſime cognoſcebatur. Nam & Diocletianum Auguſtum ſanguine attingebat. Caius quoque ſimiliter vulgabatur. Habebat autem idem Gabinius filiam vnicam, eamq; chariſſimam & pulcherrimam, quam ipſe enutriẽrat in ſtudiis prophanæ literaturę, ſiue mundanarum literarum: poſteà vero etiam diuinis ab eo literis imbuta, boni ingenij ex illo particeps effecta eſt. Audiens autem Diocletianus puellam & pulchritudine & ſapientia pollentem, miſit ad Gabinium, & petiit eam * Maximino Auguſto [b] filio ſuo coniugem. Miſit autem Claudium conſobrinũ ſuum, virum nobilem, vt omnia pacifice à Gabinio presbytero obtineret.

AVG. II.

Gabinij presbyteri eruditio.

* *Maximiano.*

b Filium vocat, vel quia adoptiuus, vt §. 11. vel quia gener, maritus filiæ Valeriæ demortuæ. Vide Baron ann. 294. § 2. 3. & 4.

II. VENIENS itaque Claudius ad Gabinium, ſic eum appellat: Etiamſi occurrente die feſto me non compuliſſet præceptum dominorum noſtrorum Auguſtorum qui me amanter ad vos dirigere voluẽrunt: tamen vos non debuiſtis longè recedere ab agnitione ſuauiſſimorum parentum veſtrorum. Quid vero melius poſſis eligere aut optare, quam vt generis tui nobilitatem inſtaures ac repares coniunctione & claritate Auguſtorum? Gabinius presbyter reſpondit: Nos humiles vndenam digni ſumus cognati dici maiorum? Claudius dixit: Sancte frater, nunquid tu non es filius Maximini, cuius & Caius Epiſcopus, veſter frater, cognati famoſiſſimi Senatoris & Conſulis, patrui noſtri & conſobrini Auguſti domini noſtri? Gabinius reſpondit. Ità eſt: at tamen nos extremi his temporibus non ſumus digni tales dici. Claudius ait: Fuere natione communi conſilio ſapientis. Hocigitur præcepit dominus & princeps noſter Diocletianus Auguſtus, vt filiam tuam, quam didicimus omni ſapientia eruditam, filio ſuo *Maximino Auguſto cõiungas, iuſtum eſt enim, vt à firma radice nata virgulta non ſeparentur: quod quidem etiam in votis nobis eſſe hilariter ſperamus. Gabinius presbyter reſpondit: Inducias mihi date, vt animum puellæ charitate obligem, atq; ita, cum ſe ſalutaſſent, diſceſſum eſt.

Suſannam vult Diocletianus iungi filio ſuo * *Maximiano.*

III. GABINIVS autem presbyter veniens ad filiam Suſannam, dicit ei: Cupio te ad ſanctum patrem & germanum noſtrum, tuum patruum, Caium Epiſcopum perduci, vt quod tibi contulit ſpiritus ſanctus, non fiat irritum & inane. Eodem tempore rogauit ſanctum Caium Epiſcopum, vt ad ipſum veniret, eique narrauit quicquid geſtum erat: ſimulque intrantes domum, dixerunt puellæ cum lachrymis: Diocletianus Auguſtus direxit ad nos Claudium conſobrinum noſtrum, qui nobis indicauit, ipſum Auguſtam petere te, nobis chariſſimam filiam, Maximino filio ſuo vxorem. Suſanna patri & patruo reſpondit: Vbi eſt nunc ſapientia tua? Certe euanuit. Si non ſcires me Chriſtianam eſſe, ſicut & vos doctores eſtis, poſſes ita loqui. At nunc quare inquinaſti os tuum & aures, pollutos audiendo ſermones, vt ego coniungar crudeli pagano, quem vos propter fidẽ Domini non timuiſtis negare eſſe cognatũ veſtrum?

Mira virtus Suſannæ.

Sed gloria omnipotenti Deo, qui me dignatus est iungere corporibus sanctorum. sic enim credo in Dominum Iesum Christum, me huius contemptu ad martyrij palmam peruenturam. Respondit Gabinius presbyter: Ergo filia, constans esto in fide, quam tenes, vt & nos fructum oblationis mereamur offerre Domino Iesu Christo, ex constantia tua: scio enim pietate propendere in omnes homines, & misericordem esse Dominum Iesum Christum. Susanna dixit & patri & patruo: Domini mei, ego noui ab ore patris mei, semper me ita esse institutam, vt seruandæ castitati studerem, & pudicitiam Domino Iesu Christo exhiberem. In eius ergo timore iam constituta, nunquã amoris studio coinquinabor virili complexu: sed cui me tu pater semel tradidisti, illi seruio, illi confido: nouit enim ille conscientiã meam. Caius Episcopus dixit: Si ergo iam semel oblata es Deo, custodi præcepta eius. Ille enim nobis seruis suis per doctrinam Euangelicam dignatus est declarare vias suas, ita dicens: Cum stabitis ante reges & præsides, nolite præmeditari, qualiter respondeatis. dabitur enim vobis in illa hora, quid dicatis: quia non vos loquimini, sed spiritus sanctus loquitur pro vobis.

Susanna non vult nubere.

Matth. 10.

1. Cor. 3.

SVSANNA cum lachrymis respondit: Equidem spero in Domino Iesu Christo, quod orationibus vestris templum Dei efficiar, sicut beatus Paulus Apostolus ait: Templum enim Dei sanctũ est, quod estis vos. Nemo vos seducat: Cum hæc inter se tractarẽt, subito venit Claudius ad eos post dies tres, & cum gaudio introiuit in domum Gabinij presbyteri, multis eum militibus pro officio comitantibus: è quibus tamen, nemimem permisit secum ingredi, sed ipse solus intrauit. Itaque gaudium illis attulit aduentu suo, seque coram mutuò amplexi sunt, pacis oscula sibi inuicem præbentes. Dixit verò clarissimus vir Claudius: Non ignorat sanctitas vestra, quæ me lætitia perduxerit ad vos. Caius Episcopus respondit: Etiamsi nulla alia causa ad nos veniendi suppeteret, vel solius tamen generis & consanguinitatis ratio sufficeret, vt mutuo adspectu & cognitione fruamur. Claudius ait: Nouerit ergo sanctitas vestra, dominum nostrum Diocletianum Augustum summopere desiderare, vt vobis possit amicitia & affinitate coniungi. Et ego moneo & rogo sanctitatem vestram, vt obsecundetis voluntati domini & principis totius mundi, eiusque animum gaudio compleatis, Gabinius presbyter respondit: Expone sancto Episcopo Augusti præceptionem. Claudius dixit. Ego verò gaudens & gratulabundus id faciam: aitque, Dominus noster clementissimus Augustus filiam vestram, neptem meam, coniugem expetit Augusto & Cæsari filio suo Maximino, quod multa audierit de eruditione eius. Nihil verò præstabilius nobis putamus, quam vt genus nostrum in imperij affinitatem se insinuet, & tanta sublimitate augeatur. Gabinius presbyter respondit: Nihil nos extraneum vel obscuret, vel impediat. At tamen exploremus simul animum puellæ. IV.

Pudicitia castissimæ virginis Susannæ.

ACCITAM igitur coram illis Susannam, nullo alio præsente, Claudius lachrymãs amplecti voluit, & amanter osculari: sed illa ait ad eum: Noli contaminare os meum. Nouit enim Dominus meus Iesus Christus, os ancillæ suæ nunquam à viro contactum esse. Claudius respondit: Equidem charitatis affectu volui osculari te dominam neptem meam. Susanna dixit: Non ob aliud ego recuso osculum tuum, quam quod os tuum sacrificiis idolorum pollutum est. Claudius ait: Ecquid verò faciam, vt hac immunditia purgetur os meum? Susanna respondit: Pœnitentiam agere debebis, & baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Claudius dixit Caio Episcopo: Vos igitur me purificate, si quidem melior est homo mundus, credens in Christum, quam deos colens. Ego diis sacrificia obtuli, quibus & principes nostri flectunt ceruices. Caius Episcopus ait: Frater Claudi, ausculta me: nam bonum est, cuius ego te admoneo. Tu quidem efficere rem istam apud nos cogitâsti, sed Dominus redimere vult per preces puellæ, vt saluum sit genus nostrum. Ipse enim dignatus est dicere in Euangelio: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Nullum sane peccati onus grauius & peius est, quam idolorum cultu pollui hominem, quem Dominus Deus creauit, cuius causa dignatus est ad terras descendere, & nasci ex Virgine, & humiliari, & mori: quem, resurgendo ab inferis, releuauit, cum teneretur constrictus vinculis peccatorum, idolis seruiens: vt erectus, vsque ad cœli terminos eueheretur. V.

Caius Episcopus prædicat Claudio Christum

Matth. 11.

CLAVDIVS hæc omnia cum gaudio suscipiens, dixit Caio Episcopo: Omnia quæ prædicas, faciam vir reuerendissime, modo ne petitio Diocletiani Augusti retardetur. Caius Episcopus ait: Tu frater prius facid, quod nos petimus, & omnia fient tibi bona precanti. Claudius respondit: Explicate mihi omnia, quæ seruare debeam, & faciam quod iubetis. Interim tamẽ, quid expectandum sit Diocletiano Augusto, quam primum significate, vt sciam quæ ad eum responsa referre oporteat. Caius Episcopus dixit: Vtere mi frater consilio meo, & esto fidelis Deo, & age pœnitentiam propter fusum abs te sanguinem sanctorum, suscipiasque baptismum, & omnia præstabuntur tibi. Sic enim Dominus noster Iesus Christus nos dignatus est admonere: Cum stabitis ante reges & præsides nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Claudius respondit: Cum ergo baptismum percepero, expiabuntur omnia scelera cordis mei? Caius Episcopus dixit: Omnia diluentur facinora tua: tu tantum vide, vt fideliter credas. VI.

Matth. 10. Luc. 21.

EADEM hora misit se Susanna ad pedes Caij Episcopi, dicens ei: Domine per Christum te coniuro, ne differas baptizare eum, sed redime eum. Caius Episcopus respondit: Accuratè inquiramus, num toto corde velit credere: Claudius ait: Ego ad vestram pollicitationem credo, si omnia mihi peccata donantur. Caius Episcopus dixit: In nomine Domini Iesu Christi & Dei omnipotentis, omnia tibi peccata relaxantur. Tum abiecit se ad pedes Caij Episcopi, & volutans sese, capitique puluerem aspergens, dixit: Domine Deus, lumen æternum, remitte mihi omnia, quæ feci aduersum sanctos tuos: quia nesciens feci: & idola, quibus sacrificia obtuli miser, inanis & vacuus, ignorans colui. Reple me gratia tua, vt sciant omnes filij mei & vxor, q̃ tu saluos facis omnes sperantes in te. Fecit ergo eum Caius catechumenum, & cum porrexisset ei medicinam, dimisit eum. Ille domum veniens, narrauit omnia vxori suæ, quemadmodum precibus puellæ neptis suæ ad gratiam Domini accessisset. Vxor verò eius Præpedigna id audiens, obstupuit, aitque ad illum: Quis te hortatus est, vt ita faceres? Claudius respondit: Caius Episcopus frater meus, & Gabinius presbyter, & puella virgo, præcipuam in omnibus. VII.

Claudius credit, & petit sibi peccata dimiti.

Medicina pro salutari doctrina & eruditione

EADEM hora Præpedigna ascendit Basternas, venitque ad ædes Gabinij presbyteri, & ad Caium Episcopum sola intrauit. Eam Caius Episcopus videns, gratias egit Deo. Illa autem submisit se ad pedes eius, eosq; tenẽs & exosculãs cum lacrymis, ait: Salua famulum & famulam tuam, & filios meos. Audiens hoc Susanna, exiit è cubiculo suo, & Præpedignam cum gaudio amplexata est. Nocte subsecutus Claudius cum duobus filiis, venit ad domum Gabinij presbyteri, iactansque se ad pedes eius, dixit: Per Dominum Iesum Christum te coniuro, ne me cuncteris cum vxore & liberis baptizare. Fecit ergo Gabinius prebyter pro consuetudine vxorem & filios eius Alexandrum & Cuthiam catechumenos, deditque eis sapientiæ medicinam. Atque eadem hora catechesi eos instruxit, & cum aquam benedixisset pro Dei timore, baptizauit Claudium, ita ei dicens: Credis toto pectore in Deum patrem omnipotentem? Claudius stans super liquam peluim, respondit: Credo. Rursus dixit ei: Et in Iesum Christum Dominum nostrum? Respondit, Credo. Rerum ait: Qui natus est de spiritu sancto ex Maria virgine? Respondit: Credo. Gabinius ait: Et ego famulus Dei & sacerdos, baptizo te in aqua, in remissionem peccatorũ & carnis resurrectionem. Sublatusq; ex pelui, dixit Claudius: Vidi lumẽ sole splendidius, illuminãs me. Itaq; integre credo Dũm Iesum Christum, Deum Dei filium. Eadem hora B. Caius Episcopus liniuit eum chrismate, baptizauitque eius VIII.

Præpedigna credit.

Claudius baptizatur Chrismate linitur.

Præpedigna cum filiis baptizatur.

vxorem

vxorem Præpedignam & filios Alexandrum & Cuthiam: quos Gabinius præsbyter è baptismo suscepit. Obtulit verò pro illis sacrificium in eadem domo, & consecrauit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & lac, &
IX. mel, & fontem, participauitque cum omnibus mysterium Dei.

A B eadem die cœpit Claudius distrahere omnes facultates suas, Christianisque pauperibus erogare: & inquirens loca abdita & secreta, in quibus Christiani morarentur, pecunias & tegumenta distribuebat. Veniens etiam in custodias, quoscunque ipse religari præcepisset, cum metu & vestimentis ad eos accedens, relaxabat, abijciensque se ad pedes singulorũ, pœnitentiam agebat, & prout suppetebat, cum gaudio illis quotidie nocturnis horis omnia subministrabat. Post mensem autem & dies sedecim perquisiuit de illo Diocletianus Augustus propter puellam Susannam. Renunciatumque est illi, Claudium morbo teneri. Misit ergo Diocletianus ad eum fratrẽ eius Maximum, Comitem rei priuatæ, vt inuiseret illum, & loqueretur cum eo de Susanna puella nepte sua. Is vbi venit ad Claudium, inuenit eum in cilicio orantem: subitoq; ingens eum tremor apprehendit, aitq; ad Claudium: Frater amantissime, qui me incredibili amore à cunabulis educãsti, quid causæ est, quod tam tenuis effectus es? Claudius respondit: Si me vis audire, dicam tibi eius rei causam. Maximus eum complexus, ait: Enarra mihi domine laborem corporis tui. Claudius dixit: Ecquidem pœnitentiam ago, quod præceptis principis seruiens, effudi sanguinem innocentium, & Christianos excruciaui, tametsi id ignorãs feci. Maximus dixit: Dominus meus Diocletianus princeps eo te direxit, vt Cæsari & Augusto Maximino filiam Gabinij fratris nostri vxorem ascisceres. Hoc igitur ego cum gaudio inquirere cœpi, quandoquidem tantum nobis beneficium offertur, vt genus nostrum possit augeri sublimitate, ne separetur à cognitione communi. Tu verò nunc talia mihi comemoras? Claudius respondit: Ego charissimam dominam & neptem meam, de qua mandata habui à Diocletiano Augusto, accessi & appellaui: sed inueni eam sanctam, præclare sapientem, pulchritudine insignẽ & Deo æterno dicatam, atq; per eam redemptus sum à peccatis meis. Et vt scias Deum omnipotentẽ posse oẽs homines saluare, eamus ad domum fratris nostri & patris Gabinij presbyteri vna nocte, & videbis lumen æternum. Maximus ait: Quicquid mihi dixeris, faciam.

Diocletianus mittit Maximum Comitẽ ad inuisendum Claudium.

X. E A D E M nocte venerunt ad arcus portæ Salariæ iuxta Palatium Salustij, vbi manebat Gabinius presbyter: cui etiam nunciatum est, Claudium & Maximum fratres eius stare præ foribus, eum salutare cupiens. Gabinius presbyter illis mox occurrit, & introduxit in domum suam. Cumque ingressi essent, dixit: Oremus: illisque humi prostratis, ait: Domine Deus, qui dispersa congregas, & congregata respicis, respice in opera manuum tuarum, & illumina omnes in te credentes: quia tu es lumen verum in sæcula sæculorum. Responderunt omnes, Amen. surgentesque à terra, mutuo se complectuntur & osculantur. Claudius autem cum gaudio osculabatur pedes Gabinij. Id cernens Maximus, admirabatur, orabatque vt Susanna in ipsius conspectum veniret. Ingressus igitur Gabinius in eius cubiculum, vocauit eam. Illa egrediens & Dominum adorans, dixit patri suo: Impertire nobis benedictionem. Ad eius ergo aduentum rursus orauit Gabinius presbyter, ita dicens: Pax nobis donetur à Domino Iesu Christo, qui viuit & regnat cum Deo patre omnipotente in sæcula sæculorum. Omnes responderunt, Amen. Maximus autem cernens in Susanna constantiam humanitatis & verecundiæ, eius apprehensas manus osculabatur. Illa vero id respuebat. Cumque diu præ gaudio flerent, nunciatum est S. Caio Episcopo, qui iuxta habitaculum ecclesiæ, quam ipse condiderat prope Salustij palatium, morabatur.

Maximo cũ Claudio venit ad Gabinium.

Respuit oscula Patrui sui gentilis Susanna.

XI. I L L E, quod sperarat ad palmã martyrij se vocari, cito properauit ad Gabinij ædes, easq; cum tanto desiderio ingressus est, vt ad eius conspectum omnes caderent in pauimentũ. Dixit autem ad illos: In nomine Domini animo constantes estote: & subiunxit: Oremus. Domine Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui omnibus ad salutem & vitam æternã misisti Dñm nostrum Iesum Christum, vt nos è mundi tenebris erueres: da nobis seruis tuis constantiam fidei, quia tu regnas in sæcula sæculorum. Omnes vno animo dixerunt, Amen: & sedentes, audiebant verbum à beato Caio Episcopo. Susanna vero nunquam cum eis sedere voluit, sed stans orabat. Caius Episcopus dixit: Gratias ago Deo meo frater Maxime, quod dignatus es nos visitare. Maximus respondit: Ego quidem immeritus veni ad vos, attamen osculabor pedes vestros. Qua enim causa huc venerim, tu melius nôsti. Caius Episcopus dixit: Imo vero tu nobis id enarra. Maximus ait: Diocletianus Augustus parens vester, direxit me ad Claudium Germanum meum, quod audiuisset eum ægritudine teneri. Miserat enim eum ad petendam filiam sancti presbyteri Gabinij, vxorem filio adoptiuo Maximino Cæsari. Ita ego ausus fui venire ad vos. Habes causam aduentus mei. Caius Episcopus dixit: Puella hæc iam Christum habet coniugem à Deo patre omnipotente: quod te scire volumus. Maximus respondit: Quicquid à Deo datur, sempiternum est. Caius Episcopus dixit: Ergo accipe & tu sempiternam vitam. Maximus ait: Et quæ est vita sempiterna? Claudius respondit: Ea, quam ego iam cognoui. Maximus dixit: Verum id quod tu cognouisti, & ego nôsse desidero. Interim tamen non debet familia nostra se abalienare ab Augustorum sublimitate. Caius Episcopus dixit: Nos vero te admonemus, vt credas Dominum Iesum Christum Dei filium sempiternum. Hæc enim sublimitas, quam videmus, temporaria est: ea autem, quam nos prædicamus, æterna est & innoxia & amabilis.

Caius Papa mire feruet desiderio. Martyrij.

Susanna Christo desponsa.

Caius fratri suo Maximo Christũ annunciat.

XII. A V D I E N S hæc Maximus, cum gaudio suscepit. Dixit autem ad eum Caius Episcopus: Nôsti frater omnia, quæ dereliquimus, quæ & quanta fuerint, & modo nihil aliud quærimus, quam Dominum nostrum Iesum Christum, per quem viuimus & gloriamur. Maximus respondit: Ne tardetis nunc domini mei: sed quod nôstis expedire mihi sicut vobis, celeriter faciatis. Indixit ergo illi Caius Episcopus ieiunium, iussitque eum domum redire. Veniens ille domum, nihil cuiquam aperuit, sed tantum magno tenebatur fratrum Caij Episcopi & Gabinij presbyteri amore, qui etiam in tantum excreuit, vt morte contempta, Dominum confiteretur. Porro consultum est ei ab illis, vt intra quinque dies venundaret facultates suas, & distribueret pauperibus Christianis. Post quinque dies veniens, misit se ad pedes Caij Episcopi, & ait: Adiuro te domine meus, per ipsum, per quem illuminãsti fratrem meum Claudium, ne me differas illuminare. Sensi enim in corde meo compunctionẽ Domini nostri Iesu Christi, quem tu prædicas, idque ab illo die, quo mihi dignatus es sermonem ædificationis impertire. Dixit ei Caius Episcopus: Ergò inclina cor tuum ad inuocandum Dominum Iesum Christum. Maximus respondit: Ego miser & infelix oro sanctimoniam vestram, vt saluetis animam meam, & eruatis me de profundo idolorum & tenebrarum, atque ad veram lucem perducatis. Caius Episcopus dixit: Audi me frater: Credis toto corde, & abrenuntias pompis & angelis satanæ? Maximus respondit: Ego semel abrenũciaui: quia vestro exẽplo viuere volo. Tum Gabinius presbyter catechizauit eum, & omnia Christi sacramenta ei explicauit. Porro sanctus Caius Episcopus, vt habet consuetudo, baptizauit eum, & è pelui eleuatum, chrismatis sacramento linuit, obtulitque pro eo sacrificium Domino, & eius omnes sunt participes effecti. Ab eo die cœperunt omnes simul habitare cum gaudio & hymnis. Maximus autem singulis noctibus vendebat facultates suas per quendam amicum togatum, nomine Thrasonem, virum Christianissimum, qui a occulte assidebat in publico, asseruãs in corde suo cum reuerentia Christianam religionem, quem ante multos annos Caius Episcopus baptizauerat. Qui etiam gesta sanctorum martyrum colliges, ornabat ea, & omnia sua nocturnis tẽporibus in pauperes Christianos erogabat, circuiens per vicos & carceres, & custodias.

Caius Maximo indicit ieiunium ante baptismum.

Nota hic primo catechesin, inde baptismũ cum confirmatione, postea Eucharistiam, quã omnia sacramenta in ornat.

EODEM consummantur a Thraso gesta martyr.

EODEM tempore post dies quindecim diuulgata est fama per Maximianum quendam, hominem paganum adiutorem Comitis rei priuatæ, nomine Arsitium, Diocletiano Augusto adulari volentem, eique dicentem: Sacratissime princeps & semper Auguste, magna existit fama de famulo vestro Comite rei priuatæ, quem multis egenis ministret alimonium. Multi enim, vt habet fama, eius humanitate fouentur. Diocletianus Augustus dixit ad eum: Perquire mihi, vnde has pecunias habeat. Arsitius respondit: Sacratissime semper Auguste victor, si licet loqui, suggere. Diocletianus dixit: Loquere fidenter. Arsitius ait: Facultates suas transigendo venundat: idque ea causa facere videtur, quod Christianus est effectus à Caio Episcopo & Gabinio presbytero. Audiens id Diocletianus Augustus, apud se secretum habuit: indicauit tamen Serenæ vxori suæ cô quod filiam Gabinij postulasset vxorem Maximino. Serena vbi audiuit, magis confirmata est, & dedit gloriam Deo, cum esset etiam ipsa occultè Christiana. Sit autem Diocletiano: Quod tibi imperatum fuerit à superna maiestate, fac.

Serena Augusta occulte Christiana.

XIII. AT vero Diocletianus Augustus, contempta vxore sua, vocauit ad se Iulium quendam paganum crudelem, & communicato cum eo consilio, dixit ei: Misi charissimos meos ad quendam, vt peterent filiam eius vxorem filio meo. Illi autem contemnentes præcepta mea, cum essent mei, Christiani effecti sunt. Iulius respondit: Omnes principum contemptores, etiam si illi iniusta præcepta proponant, puniuntur. Pietas autem vestra & prudentia, quod iustum fuit, imperauit, & illud erat faciendum. Itaque sine retractatione puniantur contemptores. Iussit ergo Diocletianus, vt Iulius mitteret milites, qui omnes comprehenderent, solo Caio Episcopo excepto. Misit ille milites, & comprehenderunt Gabinium presbyterum & Susannam filiam eius. Claudium autem cum vxore Præpedigna & filiis Alexandro & Cuthia, itemque Maximum, in exilium iussit deportari, & flammis concremaros, apud Ostiam in aquas iactari. Porrò Gabinium presbyterum cum filia Susanna custodiæ voluit mancipari.

Multi sancti concremantur.

XIV. POST dies autem quinque & quinquaginta iussit Diocletianus, vt Serena vxor ipsius ad se adduceret Susannam, & eius propositum mutaret. Videns igitur Susanna milites ad se venientes, orauit Dominum, & ait: Domine, ne derelinquas ancillam tuam. Adductam inde ad Serenam Augustam, in eius introitu ipsa Augusta adorauit: Susanna autem prostrauit se in pauimentum, dixitque Serena ad eam: Gaudeat in te Christus Dominus noster. Audiens Susanna Augustam Christum inuocantem, dixit: Gratias ago Deo meo, quia in omni loco ille dominatur. Fuit verò Serena Augusta cum Susanna multis diebus, quibus Susanna non cessabat iugiter, etiam noctibus, hymnis & orationibus vacare, & Deo gratias agere. Imperator autem Diocletianus semper sperans Susannæ persuasuram Serenam, vt in filij Maximini coniugium consentiret, misit quendam familiarem suum Curtium ad Serenam, hæc verba perferentem: Fiat tua industria, vt iungatur puella filio meo Maximino. Serena Curtio dixit: Nisi voluntas adsit, non potest hæc coronæ fieri coniunctio. Ego sanè non animaduerto puellæ animum in filij tui consortium propendere. Interim Susanna diu noctuque lachrymabiliter non desinebat psalmos canere in laudem Domini sui, vt consueuerat etiam Gabinius presbyter, pater illius. Vbi id renuunciatum est Diocletiano Augusto, ille multo furore incensus, præcepit Maximino, vt reduceretur Susanna in domum patris sui Gabinij presbyteri, ita dicens: Non polluatur palatium nostrum: sed in paternis ædibus vtere illa pro voto, & sic relinque eam.

Perpetuæ preces Susannæ.

Dan. 13.

XV. DEMISSA est igitur Susanna, & ait Serena Augusta ad eam: Qui quondam priorem illam Susannam famulam suam liberauit, is te quoque liberet, sitque tibi auxiliator, gloriosam pacem tibi tribuens. Deinde Susanna cum duabus fœminis ingressa in domum suam, iactauit se in pauimentum, orauitque Dominum Iesum. Eadem nocte venit Maximinus ad eam, & intrans in cubiculum, vbi Susanna orabat, vidit Angelum Domini supra illam cum multa claritate. Ea re perterritus cursim fugit ad palatium, nec attigit eam: narrauitque omnia patri suo Diocletiano Augusto, qui ait: Non est hoc nisi magicæ artis. Misit inde Curtium, qui in domo eius audiret eam, & vt fierent gesta amplissima. Veniens eo Curtius, magis ac magis pauere cœpit. Diocletianus vero cum vxore sua Serena contendebat de aduentu Christi, & de cultura idolorũ. Sed cum ab ea superatus esset, Susannæ mentionem intulit, aitque ad Augustam: Quid ita egisti, vt non consentiret sapiens & speciosa puella in coniugium filij mei? Serena respondit: illa elegit quod melius est: quod etiam nouit filius tuus dicere, qui lumen æternum apud illam se vidisse commemorat, nec te illud celauit.

Maximini libidinem angelus cohercet.

XVI. DIOCLETIANVS Augustus iratus, Macedonio homini sacrilego & pagano præcipiens dixit: Coarcta eam intra domum suam, vt sacrificia diis offerat: occulte tamen, ne mansuetudo nostra inuidia laboret. Abiit Macedonius, veniensque in regionem Salustij, intrauit in ædes eius, cœpitque vrgere eam, vt sacrificaret. Habebat enim apud se statunculam auream Iouis, & mensam & tripodem. Quæ vt vidit Susanna, insufflauit, flexisque genibus sic Dominum precata est: Domine non videant oculi mei dæmonum thecas, sed consolare ancillam tuam. Macedonius dixit ad eam: Erige te à terra, & adora Deum Cæsaris. Illa caput suum erigente ad cœlum, repente simulacrum nusquam comparuit, dixitque Macedonius: Auri cupido te seduxit, & impetu suo claram te reddidit. At tamen gratias ago tibi, non enim furata esses simulacrum, nisi deos amares. Susanna consignans pectus suum, Dominus, inquit, misit Angelum suum, qui abstulit Iouem à facie mea, ne polluerentur oculi mei. Eadem hora vnus ex seruis Macedonij nunciauit ei, Iouem aureũ in platea ante palatium Salustij iacêre. Tum Macedonius ita commotus, manibus suis eam expoliatam, fustibus cecidit. Susanna autem gaudens, dixit: Gloria tibi Domine. Macedonius ait: Consule tibi, & sacrifica. Illa consignans pectus suum, dixit: Ego Deo meo meipsam cupio sacrificium offerre.

Antiquissima consuetudo Cruce se consignandi.

XVII. TVM vero Macedonius rem gestam significauit Diocletiano Augusto, & vt Iouis simulacrum sublatum, & in platea confractum sit. Iussit ergo Diocletianus, vt intra domum suam gladio punirentur. Itaque percussa gladio reddidit spiritum. Id vbi resciuit Serena Augusta, cum gaudio noctu veniens, collegit corpus sanctæ martyris, & sanguinem eius illic fusum, suo velamine extersit, posuitq; in capsa argentea in palatio suo, vbi diu noctuq; furaiuis vicibus orare non cessabat. Corpus quoq; S. Susannæ ipsa manibus suis ornauit linteis & aromatibus, posuitq; iuxta corpora sanctorum in cœmeterio Alexandri, in arenario in crypta iuxta S. Alexandrum, tertio Idus Augusti. Ab eodem die beatus Caius Episcopus in eam domum, vbi illa percussa est, ingrediens, sacrificia Domino Deo suo obtulit pro commemoratione beatæ Susannæ. Caij enim Episcopi domus, beati Gabinij presbyteri domui iuncta erat. Atque ex illo tempore Christianorum statio deputata est in duabus ædibus vsque in hodiernum diem.

S. Susanna gladio percussa abit in cælos.

Nota reuerentiã erga reliquias Sanctorum.

Factum est hoc Romæ in regione sexta apud vicum * Mammuri ante Salustij forum regnante in vniuerso mundo Domino nostro Iesu Christo cum patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

* Mammurini.

VITA

VITAS. GAVGERICI EPISCOPI CAMERACENSIS, INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED FIDELITER CONSCRIPTA. STYLVM NONNUNQUAM elimauit F. Laurentius Surius.

AN. 590.

I. BEATVS Gaugericus Vuodio (*Euosio habet codex manuscriptus*) Galliarum oppido diœcesis Treuitēsis, patre Gaudentio, matre Austridiola, etsi pro elati sanguinis fastu nec summis, nec infimis, Christianis tamen & ingenuis atq; orthodoxis, parentibus editus est. Cumq; procedente ætate in Dei rebus iam crescereet, puer traditus est sacrarum literarum studiis: vt futurus pontifex limina sapientium teteret, & cum Maria ad pedes Domini sedens, verba ex ore illius audiret. Contigit interea, Episcopum Treuirensem Magnericum, merito & nomine canonicis sanctionibus obtemperantem, patriæ etiam suam circumire, & ad eius castri Ecclesiam pro consuetudine peruenire. Cumq; ex more sacrum perageret ministerium, ex loci illius sacerdote perquisiuit, num rite illic se haberet ordo Ecclesiasticus, qui & quales ipsi essent in Dei seruitio adiutores. Tum ille habemus, inquit, illos & illos in Christi famulatu ministros altaris: in quibus pollet Gaugericus quidam ætate quidem adolescens, sed cæteros sacris studiis & sanctitate antecellens. Sacrarum ille literarum eruditioni adhibitus, primis adhuc literis imbuitur: verum tyrocinij sui tempus morum integritate iam in emeritam ætatem transtulisse videtur. Audito enim signo, quo ad laudes Dei horis canonicis inuitamur, ille mente deuotus, relicto domicilio, nec illis etiam, quæ in manibus sunt, absolutis, ad Ecclesiam properat, alios mature anteuertens. Inter lasciuos est continens, inter impudicos verecundia & pudore honestus, suauis eloquio, parcus in victu, vigiliis deditus, eleemosynis largus, in precibus perseuerans, animo virilis, operibus bonis ætatem suam vincere contendens. Cæteris eius coætaneis, vt ea poscit ætas, cibum capientibus, ille velut alter Daniel in aula Babylonica abstinentiæ studet, & prandium cum cœna commutat: quodq; suo corpusculo subtrahit, pauperibus elargitur. Sub noctem, inedia & macerationе attritus, modicum sumēs cibum, sustentato potius, quam nutrito corpusculo, ad similia se studia conferr.

Augv. in S. Gaugerici patria & parentes.

Luc. 10.

Magnericus Treuirensis Episcopus.

Gaugericus adhuc puer virtutes.

Dan. 1.

II. HIS auditis, venerandus antistes, Nostris, inquit, actutum exhibeatur adspectibus adolescens. Addictus ille, blande ac leniter ab Episcopo compellatus, & præclaræ indolis animus suaui oratione confirmatus est. Deinde suis eum manibus, fusa super eum benedictione, idem Episcopus totondit, regiaq; ac sacerdotali corona Domino perpetuo famulatutum insigniuit. Interim vero interrogauit eum, quam nuper prælectionem à magistro illi reddendam accepisset. Respondit adolescens: Prælectionis eius hoc est exordium: Postula à me, & dabo tibi. Lætatus venerabilis Episcopus, ait: Vbi ad hunc locum fili rediēro, vide vt totum mihi possis psalterium reddere memoriter. Dixit hoc præsul, vt rei postea probauit euentus, ad sacros illum volens Ordines promouere. Ille igitur salubertimo præcepto instructus, vigil & sobrius, studiis & spiritalibus exercitiis instanter operam dedit, & macerando ventrem, sensum tenuem fouit, quodq; alij sub crepantibus fetulis vix longo efficiunt tempore, ille vna duntaxat admonitiuncula incitatus, breui assecutus est, ita vt intra paucos dies totum Dauidicum Psalterium sacræ memoriæ commendaret. Nec enim multo post ad idem castrum beatus antistes reuersus, memor præceptionis suæ, Gaugericum in suos voluit conspectū venire, præsentiq; mandauit, vt quod iussus erat, quamprimum expleret. Pareret ille paternæ voluntati, totumq;, Episcopo audiente, psalterium de memoria depromit.

Tonderur à Magnerico Episcopo.

Psalm. 2.

Psalterium breui discit memoriter.

III. TVM vero Episcopus pio eum animo complectens, ne lucerna talis lateret sub modio, sed super candelabrum posita, omnibus in domo Dei agentibus luceret, Diaconum illum ordinauit, gratias agens Deo. Ille Leuitico sublimatus ministerio, facile omnes, qui in Clero erant, virtute & gratia antecedebant. Cumq; in dies semper bonis operibus augeri contenderet, & quodam tempore loca orationis more suo adiret, quendam obuium habuit vtriusq; hominis lepra laborantem, corporis externa superficie luridum & horridum, & gentilismi fœdis erroribus animo corruptum ac squallidum. Cognoscens autem vir beatus corporis deformitatem à peccatorum putredine profectam, hominem aggreditur, & nihil iam mortale sonans, verbum Dei illi proponit, vt conuersus ad Dominum, tum à peccatis absolui, tum à lepræ fœditate repurgari meteretur. Ille mox, visitante eum gratia Dei, ad viri Dei adhortationem credidit, & diabolo atq; omni idolorum spurcitiei renuncians, Christianum se fore promisit. Iaq; quamprimum eum ad sacerdotem, tanquam Naaman ad Iordanem, adduxit, vndis salutaribus expiandum. Vbi simulatq; baptizatus est quod peccatis iam vacuus esset, ipsa externa corporis habitudo ostendit, tanta in illo mundicia apparente, vt nunquam lepra infectus fuisse videretur. Eum vero Christi seruus Gaugericus è fonte suis sacris manibus suscepit, & postea literis imbutum, coronæ fratrum religiosorum sociauit. Deinde Episcopus factus, per singulos gradus vsq; ad sacerdotij culmen eum euexit.

Ordinatur Diaconus.

Interna lepra peccatū est.

4. Reg. 5.

Leprosus gentilis, dū baptizatur, fit sanus.

IV. INCRESCENTE autem beati viri fama & odore sanctæ existimationis eius longè lateq; sese diffundente, etiam procul degentibus nomen eius cum multa laude innotuit, dicente Domino ciuitatem super montem positam non posse abscondi. Interea diem suum obiit Vedulphus Cameracensis Episcopus, exemptusq; rebus humanis, ad meliora commigrauit. Igitur grex eius pastore destitutus, spiritalis patris solatia & Ecclesiæ orbatæ rectorem expetens, diuino instinctu, comperta iam viri sancti fama, vno animo & pari voluntate tum Clerus, tum populus à Childeberto *Austrasiorum Rege, beatum Gaugericum sibi Episcopum ordinari postularunt. Rex confestim missis literis ad Ægidium Rhemensem Episcopum, voluit populi votis satisfieri, vt bonę existimationis Leuita Christi Gaugericus, Cameracensi Ecclesiæ præsul ordinaretur. Id vbi cognouit antistes Ægidius, cunctis acclamantibus beatum Gaugericum Episcopi honore esse dignissimum, incunctanter illum in Cameracensis Ecclesiæ sede collocauit. Felicem sane populum, sanctumq; Clerum, qui talem à Rege superno defensorem & patronum habere meruerunt.

Matth. 5.

*Francorū.

Ordinatur Episc. Cameracensis S. Gaugericus.

V. ORDINATVS igitur Episcopus Gaugericus, cū nuisete vellet oues ipsi à Dño commissas, atq; à Clero & populo obuiā festiuè procedente, officiosissime exciperetur, carceris custodiā ostiū pręterit, vbi duodecim homines noxij ferreis vinculis cōstricti detinebantur. Id percipiēs vir pius, more suo misericordia permotus, multis precibus egit apud *Vualdonem, eius loci Comitem, vt miseros illos ipsi donaret. At ille superbia tumidus, & mūdanæ potētiæ fastu inflatus, beati viri preces contempsit. Sentiens vir Dei ab illo se repulsum; cum humanum auxilium non suppeteret, totum se ad deprecandum Dominum contulit, orans, vt è carceris squallore erepti illi in ea Ecclesia, quam ipse petebat, sub totius populi cōspectu inuenirentur. Mox diuinitus manicæ ferreæ confringuntur, compedes dissoluuntur, & in Ecclesiam ad quam vir sanctus deducebatur, illi iam nexibus liberi, Angelo eos perducente, celeriter ingrediuntur, in quam intrante etiam beato Gaugerico, Clero populoq; spectante, qui paulo ante vincti fuerant, flexis poplitibus, dicunt ei: Nos illi sumus, pater sanctissime, qui ex interiori ergastulo tuis precibus sanctæ matri Ecclesiæ modo sumus restituti. Audiens hoc vir pius, gaudio repletur: & gratias agens Deo, dicit Comiti, qui cum cæteris huic spectaculo admirabundus intererat: Iam vel expertus agnosce, vir generose, potentiorem esse Dei misericordiam, compeditos soluentem, quam tuam seueritatem, hos in vincula conjectos perdere volentem. Deinde salutaribus eos monitis instructos, vt deinceps emendatius viuerent, ad sua quenq; liberos reuerti permisit.

*Vualdonem.

Multi de carcere liberati miraculose.

Arguit Comitem ritatis & misericordiæ.

VI. CONFIRMATVS porro in sede sua, sacris habendis concionibus dabat operam, nec modo pluebat verbis, sed etiam miraculis

Dies Regationum.